

KOČEVSKI SLOVENEK

Izhaja vsakega 5., 15. in 25. dne v mesecu; če je na tak dan praznik, dan prej. — Pos. štev. 150 din.; letna naročnina 30 din., v zamejstvu 60 din. — Poštno-ček. rač. št. 17.785
Oglašni po ceniku. — Izdaja konz. lista, čigar predst. je Karel Škulj, župnik v Dol. vasi pri Ribnici. — Urednik Andrej Struna, Kočevje. — Tiska tiskarna J. Pavliček, Kočevje.

Sklepi II. Slovenskega dneva

Dvigniti naš narodni ponos, viliti novega poguma in novih sil v naše narodno življenje, to nalogo so si naredili Slovenski dnevi na Kočevskem, ki se razvijajo v določnem pravcu in postajajo mejniki, po katerih se bo sodil naš prosvetni in narodni napredek. Kakor je prvi Slovenski dan na Kočevskem l. 1938 potekel lepo, veličastno in je zapustil neizbrisen spomin tisočev, ki so ga videli, tako je tudi letošnji Slovenski dan s častjo in priznanjem šel v našo ožjo zgodovino. Kar je še važnejše, je pa to, da nam je pustil naloge, ki nam morajo biti svete, vedno pred očmi, dokler jih do podrobnosti ne izvršimo.

Lepa slika ostane v spominu, a oni, ki so jo sestavljali, se pozgube, morda nikoli več snidenja. Zvok lepe pesmi še doni v ušesih, pevci so pa odšli, prizor mladine krepke in navdušene, požrtvovalne in vrisajoče še lebdi pred očmi, a fantje in dekleta so odšli, udeleženci so se razgubili na tisoče potov življenja, ostati pa mora v spominu in v vesti ono naročilo, ki nam ga je slavje dalo, in to je: Glave pokoncu kočevski Slovenci, vi, ki živite v Starem Kotu, ki živite v Pianini, Črmošnjicah, Topli rebri in na celem Kočevskem. Povsod, kjer smo raztreseni, glavo po konci! Res je, kar nam je rekel naš narodni voditelj lani: »Niste več sami!« Na naše žeganje so prišli bratje in sestre. Oh, kdo bi jih naštel! Zastopani so bili Gorenjci izpod Triglava, od bistre Save, od Dolenjske, od Krke, tam od hrvatskih meja, od Kolpe. Da, od daljne Drine, z juga so bili tu. Tisoči pa so bili zadržani radi neslučenih zaprek. Zares! Kot se na domače žeganje zberemo v očetovo hišo bratje in sestre od blizu in daleč samo za par ur in že mora zvečer nazaj v službo sin, nazaj k svoji družini mož, hči, daleč so že rajžali, veliko potrošili, celo noč prečuli, pa so le prišli, da so bili deležni za par ur one sladkosti, ko so bili združeni spet kot ena družina ob domači mizi s svojimi dragimi domačimi, pa so si gledali iz oči v oči in srce je govorilo ono govorico, ki jo čuti, razume in sprejema le ista kri, ista duša in nikdo drugi. In hitro poteko ure, težka je ločitev in ko so se razstali, jim je rosno oko in še delj časa se duh vrača nazaj k svojcem...

Kaj nam ni bilo te dni isto? Da, tako nam je bilo na drugem Slovenskem dnevu v Mozlju! Bili smo veseli. Z odkritim srcem brez hinavščine, ko smo bili z brati in sestrami naše krvi skupaj in naše srce je veselo govorilo. Videli smo, da je naš narod zaveden in čuti naše bolečine, naše težave, ve za našo osamljenost, da čuti z nami in bere naše tožbe — zares nismo več sami! Lani osorej so bili pri nas, letos spet in kot žeganjski dnevi družijo raztresene družine, tako naši Slovenski dnevi družijo nas krščanske kočevske Slovence z materjo Slovenijo in njenimi otroci, ki so naši bratje in sestre iste krvi. Ta zavest mora v našo dušo tako, da je nikdar ne bo dosegla satanska sila, ki človeka trga od lastnega naroda, lastne krvi!

Zares nismo več sami, to je rekel prvi Slovenski dan in potrdilo je letošnje žeganje in to bo šlo naprej, to mora za vedno ostati. Kot se vsako leto zemlja obnovi, tako se mora obnoviti pri nas vsako leto, ali vsaj ne na daljšo dobo naša vez z narodom

slovenskim in dvigal se bo naš slovenski ponos, ki naj nas spremlja povsod in naj bo z nami kot dober tovariš na težki poti polni preizkušeni in narodnega zapeljevanja.

Ta ponos pa naj ne bo prazno bahaštvo, ki žali in izziva brate in drugorodce, marveč naj bo gonilna sila za neprestano delo samoizobrazbe in skupnega slovenskega napredka. Plemenita izobrazba zasidrana v pravi krščanski znanosti in trdnih načelih naj bo naš stalni cilj, ki ga moramo dosežati zase in za vse one, ki so našemu vplivu dostopni. Zato pustimo jadikovanje in opletanje z neko nesrečo, katero dostikrat zakrivimo sami s svojo malodušnostjo in ozkim pogledom, ki ne gre čez prag domače vasi. Mozeljčani so si postavili svoje prosvetno ognjišče, ki jim daje krepko hrano izobrazbe. Dom ni cilj, marveč le sredstvo, da pridemo do prave omike, narodne zavesti in bratske vzajemnosti, poštene zabave in gospodarskega dviga. Saj polnost izobrazbe ni le v čitanju knjig, marveč posega prav na vsa torišča, kjer se človek izživlja v veri, narodnosti, prosveti in gospodarstvu. Naš ponos govori, da je slovenski narod izobražen. Zato moramo biti jaz in ti! Kdo bi preštel oni milijon delovnih dni, prečutih noči, ki jih naše ljudstvo žrtvuje za pravo izobrazbo! Zato moramo mi na isto pot. Slovenski ponos in volja delati za izobrazbo duha in plemenitost srca. To nam naroča II. Slovenski dan!

Pa še nekaj! Mozeljčani so začeli z zgradbo skupnega prosvetnega ognjišča, drugi moramo na isto pot, za istim ciljem. Tudi pri nas mora zrasti prosvetni dom — govori naj Kočevska Reka, isto besede naj povzame tudi Stara cerkev, za isto delo naj se pridruži Kočevje in tudi oddaljena Draga naj ne misli, da ne bi bilo pri njej kaj takega nemogoče. Vse se zvrši, kar se hoče, je dejal Napoleon Veliki, ki je postal iz mladega poročnika s Korzike mogočen cesar, ki je vstrahoval celo Evropo. Nikomur več zares ni dano biti Napoleon, vsakemu pa je Bog dal voljo, ki je sposobna storiti nekaj tako velikega, da se boš čudil sam, druge pa boš pritegnil za seboj in skupna volja ustvarja velika dela samo, da je stanovska in trdna! Z nami je Bog, naš narod in sreča junaška! Na delo tedaj, da bo III. Slovenski dan obhajal novo žeganje novega Doma!

Zahvala

S predsednikom Prosvetne zveze v Ljubljani g. dr. Lukmanom je pohitela množica na drugi Slovenski dan v Mozlju, da slovesno otvori in blagoslovi sad prvega Slovenskega dneva novi dom v Mozlju, ki je prvi katoliški Prosvetni dom na Kočevskem, in si obenem na narodnem zborovanju napravi načrte za novo delo v razmah slovenske zavesti in okrepitev odpornosti slovenstva na Kočevskem. Naša slovenska javnost se je odzvala našemu klicu in vabilu. Saj je bila zastopana kljub raznim zaprekam, ki so zadržale toliko drugih, Slovenska Straža v Ljubljani, Prosvetna zveza, Fantovski odseki in Dekliški krožki, Gasilska župa, Akademsko društvo Škrabec in Dijaško društvo iz Ribnice in Velikih Lašč, razna Prosvetna društva z okraja in iz Osilnice, Delavska organizacija iz Kočevja in druge organizacije kmetijskega in delavskega

ljudstva. Močna zastopstva društev z zastavami so dajala poseben sijaj. V pripravah s pletenjem vencev so sodelovala dekleta iz občine Mozelj in slovenska dekleta iz Spodnjega Loga za slovensko slavje. Velika bi bila vrsta, ki bi jo naštetih morali, zaslužnih prosvetnih delavcev v Mozlju, ki so žrtvovali na stotine ur za novi Dom. V prvi vrsti bodi izrečeno naše priznanje in zahvala predsedniku Prosvetnega društva v Mozlju g. Janezu Pirnatu iz Rajndola in njegovi hiši. Kako so se žrtvovali tudi Kotnikovi, Mežanovi, Grebenčevi, Moharjevi, Lavričevi, Cerarjevi i. dr. Koliko se je potrudil g. Škulj Aleksander, da bi Ziljsko štelvanje lepo uspelo. Fantje in dekleta naših organizacij, vsi iz FO in DK iz Kočevja, Ribnice, Velikih Lašč, Dolenje vasi, Loškega potoka, Gospe, ki so oskrbele pecivo: ga. Peterlinova in Blenkuševa, vsem Bog plačaj! Posebno pa še zahvala g. prof. dr. Lukmanu za sv. mašo in blagoslovitev ter krasni govor, uredniku g. Terseglavu za ognjevite besede in ostalim govornikom: g. prof. Bojcu in sozastopniku Slovenske Straže v Ljubljani, predsedniku gasilske župe g. Miheliču, okrožnemu predsedniku FO g. dr. Lavriču, akademikom in dijaštvu, šol. nadzorniku g. Peterlinu in šolskemu upravitelju g. Blenkušu, Vrabiču in Rustu, gđ. Kordiševi, notarju g. Al. Šoncu in posebno še gđ. Pregljevi.

Posebno zahvalo pa izreka Prosvetno društvo v Mozlju svojemu voditelju kočevskih Slovencev, bivšemu narodnemu poslancu g. duh. svet. Karolu Škulju, ki je z nami skupaj prenašal vse skrbi za zgradbo doma, nas organiziral, navduševal, vzpodbujal, moralno in denarno podpiral po svojih močeh ter vedno, kadar je bilo potreba, bil med nami v Mozlju. Res žrtvoval vse za naš dom. Bog mu plačaj!

II. Slovenski dan na Kočevskem je minul, pustil nam je blagoslovljen katoliški prosvetni dom v Mozlju, kjer se bomo še zbrali, kamor vas bratje in sestre bomo še vabili, saj vselej prinesete novega ognja navdušenja za naše narodno delo med Slovenci na Kočevskem! Bog plačaj, Bog živi!

Slovenska Straža na Kočevskem in Prosvetno društvo v Mozlju.

Dr. Anton Breznik:

Ob 20 letnici smrti p. Stanislava Škrabca

Dne 5. oktobra 1938 je minilo 20 let, kar je umrl p. Stanislav Škrabec, ustanovitelj lista Cvetja z vrtov sv. Frančiška in njegov dolgoletni urednik. O Škrabcu se je veliko pisalo; pisali so o njem redovni sobratje, ki so z njim vred v samostanu delali; pisali so veliki učenjaki, ki poznajo njegovo znanstveno delovanje. Vsi so ga občudovali kot svetega redovnika in duhovnika in kot velikega učenjaka. Najboljši sedanji slovenski jezikoslovec dr. Ramovš je rekel o njem: Slovenski jezikoslovci so častili v Škrabcu svojega vodnika, velikega mojstra in le s spoštovanjem so govorili o njem. Užival pa je tudi spoštovanje prvih slavistov. Z njim je slovenski narod izgubil enega svojih največjih mož.

Za tiste, ki ne poznajo njegovega življenja, hočemo zapisati nekaj podatkov o njem.

Rojen je bil 7. januarja 1844 v Hrvaci pri Ribnici. Pri krstu so mu dali ime Anton. Že v domači šoli je kazal veliko nadarjenost, zato so ga dali v ljubljansko srednjo šolo, ki jo je končal leta 1863. Po

zrelostnem izpitu je stopil v frančiškanski red in prejel redovno obleko na Trsatu 26. avgusta 1863. Po enoletnem noviciatu je bil poslan v Gorico, kjer je na konstanjeviški šoli izdelal prva dva letnika bogoslovja, druga dva pa v Ljubljani, kjer je bil 3. avgusta 1867 v mašnika posvečen. Ker je bil že tedaj znan kot jezikoslovec, so mladega patra poslali za suplenta na novomeško gimnazijo, ki je bila v tistem času v rokah frančiškanov. Kako trdno izobražen je bil, je pokazal s svojo razpravo „O glasu in naglasu našega književnega jezika z izreki in pisavi“, ki jo je priobčil l. 1870 v letnem poročilu novomeške gimnazije. To razpravo so pohvalili tedanji največji jezikoslovni učenjaki (Miklošič in Valjavec) in jo občudujejo še danes. Dr. Ramovš pravi o nji, da bi jo moral vsak izobraženi Slovenec na pamet znati. Kar pa nas ob nji najbolj preseneča, je to, da jo je napisal v času, ko še ni imel vseučiliških študij.

L. 1870 je avstrijska oblast vzela frančiškano gimnazijo in je odslovila vse patre, ki še niso bili nameščeni kot stalni učitelji z naslovom c. kr. profesor. Med tistimi, ki so morali učiteljevanje pustiti, je bil tudi p. Stanislav Škrabec, čeprav je ravno tisto leto napisal tako učeno razpravo. Redovni predstojniki so ga poslali na vseučilišče v Gradec, kjer je bil tri leta in napravil z odličnim uspehom preizkušnjo iz klasičnega in slovanskega jezikoslovja. Nato je bil nastavljen na Kostanjevici v Gorici za učitelja na frančiškanski gimnaziji, kjer je postal pozneje tudi ravnatelj te gimnazije in učil na njej do sive starosti.

Na Konstanjevici je imel lepo življenje, bil je zopet v šoli in med knjigami. Njegova celica je bila precej prostorna in je imela dvoje oken. V njej je bila preprosta postelja, pisalna miza, klečalnik in par stolov, sicer pa povsod same knjige, ne samo na omarah temveč, tudi na klečalniku, na postelji, po tleh in sploh povsod. „Če stopiš k njemu v celico“, je pisal Maks Pleteršnik l. 1894, „se ti zdi, da si stopil v knjižnico, kjer sedi za mizo, obteženo s knjigami in drugimi pisanji mož učenjak“. Bil je zjutraj prvi na nogah in zvečer je navadno zadnji legel počivat. Prve jutranje ure je posvetil Bogu. Po končani službi božji in molitvi je hitel v šolo. Po šoli je odšel v svojo celico in se zakopal med knjige, dokler ga ni samostanski zvonec poklical k obedu. Užival je le malo, pil ni skoraj nič. Po obedu je hitel zopet v celico k knjigam. Ob štirih popoldne se je udeležil skupne molitve in nato bral in pisal do večerja. Po večerji je zopet delal do poznih nočnih ur. Celico si je sam pometal

in je gledal na to, da drugi niso imeli dela z njim. Tako je bilo njegovo zunanje življenje na Kostanjevici dan za dnem, 42 let, zato pa je bilo njegovo notranje življenje tem bolj bogato in mnogovrstno. Prva leta na Konstanjevici ni nič pisal, temveč je samo študiral. Ko je sedel ob naših pisateljih XVI. in XVII. veka in je proučeval slovenska narečja in sporedno s tem zgodovino vseh

P. Stanislav Škrabec, jezikoslovec

večjih evropskih jezikov, je kmalu spoznal, da tedanja oblika slovenskega pismenega jezika, kateremu je zadnjih 20 let določal pravila Levstik, ne spada več v dobo, v kateri živi. Levstik se ni oziral na zgodovinske meje našega jezika in na narečja, iz katerih naj raste, ampak se je zaveroval v davno preteklost. Živo besedo je koval v spone in jo obkladal z oblikami, ki jih že tisoč let ni več govoril naš narod; pisati je hotel v stari slovenščini in po umišljeni etimologiji.

(Konec prihodnjic.)

Po „Cvetju z vrtov sv. Frančiška“, oktober 1938.

Plačajte naročnino

do konca leta 1939 po priloženih položnicah!

Fr. Uršič:

9

Vodne razmere na Kočevskem

Ob vsaki večji povodnji so na vrsti Struge. Če človek samo sliši ime Struge, že ima v mislih veliko poplavo, ki je zadela Struge leta 1933 in leta 1939. Na zemljevidu vidimo, da južnovzhodni del Dobropolj, kraškega polja, ki sem ga kot tip opisal že preje, imenujemo Struge. Struge imajo višino — povprečno 415 m nad morjem. V struškem delu Dobropolj leže vasi: Podtabor (419 m), Tržič, Paka, Lipa in Pri cerkvi s povprečno višino 420 m nad morjem ter Kolenča vas, Potiskavec in Čretež, ki leže za spoznanje višje. V Dobropolju severozahodno pa leže vasi: Brezje, Kompolje, Podgora, Bruhajna vas, Podpeč, Zagorica, Podgorica, Videm, Mala vas, Zdenka vas, Cesta in naselje okoli postaje Dobropolje. Videm na severu Dobropolj leži 445 m visoko, Kompolje 432 m in Pri cerkvi 420 m visoko. Dobropolje torej po vsej dolžini ca. 13 km pada 25 m. To naj bi torej bil padec za vodo, ki se ob poplavi vali od železniške postaje Dobropolje.

Dobropolje, kraško polje se razprostira v smeri Dinarskega gorovja od severozahoda proti jugovzhodu. Ima podobo velike kadunje, ki jo od vseh strani oklepajo kraške planote in kraško gričevje. Na jugozahodu se vleče Mala gora (najvišja točka je v Stenah sv. Ane

— 964 m), važnejši vrhovi pa so še: Tisovec — 926 m, Ogorelec — 911 m, Petelinek — 868 m, Grmada — 887 m, Vrhušček — 743 m, Kameni vrh — 783 m in Mali hrib — 628 m. Pod Malim hribom je polje po potoku Rašici pretirano. Na severu zapirata polje vrhova Goli hrib in Stari grad, visoka skoro 600 m, ki sta del Turjaškega gričevja. Na severovzhodu pa obdaja polje Tisovska planota, ki ima najvišji vrh v Tisovcu — 739 m. Obrobni deli te planote so: Planina, Vodeni dol, Planski vrh, Polniški, Štanga, Brezje, Kutelc, Kozin hrib, Kamen, Hribka, Debeli hrib. Na jugovzhodu zapirata to polje Jermov laz in Žvirski gozd.

Če pogledamo, kako je zgrajeno Dobropolje, se boste gotovo spomnili na prelom, o katerem sem vam že pisal, ki leži ob Mali gori in gre jasno od Rapljevega do železniške postaje Dobropolje. Ob tej črti se je v davni dvignila Mala gora in to gorsko sleme se strmo spušča do 500 m v Dobropoljsko nižino. Če pogledamo kamenite plasti na Mali gori, vidimo, da iste padajo največ proti jugozahodu in da se po geološki starosti vrste od Ribniške strani proti potoku Rašici. Proti Rapljevu leže in sestavljajo hrib kredni hamidni apnenci, preko ribniške Sv. Ane se vlečejo še fini peščenjaki, nato zopet temnejši apnenci, ki bi bili lahko jurske starosti, nato preko Grmade glavni trijadni dolomit, izpod njega verjetno rabeljske plasti škrilavcev in dolomita. Na severu od Dobropolj se vlečejo spodnje jurske plasti oolitskih zelenkastih ap-

Notranji pregled

V teh zgodovinskih dneh je naša vlada že nekajkrat javno razglasila ter izjavila, da ostane Jugoslavija nevtralna in se ne bo mešala v spore drugih narodov, dokler ne bi bila v nevarnosti njena samostojnost. Zato je za vse državljane Jugoslavije jasno, kaj je v prihodnje njihova dolžnost. Ostati moramo mirni ter se ne dati begati od nikogar. Poleg tega pa moramo opustiti vsakršno dejanje, ki bi na zunanje kazalo, da kršimo nevtralnost. Vsakdo naj ima svoje simpatije na kaki strani ter jih lahko ima. Toda za državo in njeno nevtralnost bi bilo hudo napak, ko bi začeli javno dajati duška svojim simpatijam, kar bi dovedlo do raznih manifestacij, kar bo vlada odločno pobijala. Tega se zavedajmo, da tako najboljše služimo miru, ki si ga vsi želimo ohraniti.

Sporazum, ki je bil sklenjen na Bledu, je še vedno v ospredju zanimanja, zlasti med Hrvati in Srbi. Banovina Hrvatska je že začela delovati ter so se ugodne posledice sporazuma že javno pokazale prav v teh dneh. Ko je vsa država nad vse slovesno obhajala rojstni dan mladega kralja Petra II., se je v tem pogledu zlasti postavila Hrvatska. Na kraljev rojstni dan so bile v zastavah vse hiše v Zagrebu. Vsi zasebniki so izobesili hrvatske zastave, medtem ko so z javnih poslopj vibrale državne in hrvatske zastave. Hrvatski ban je kralju Petru II. poslal brzojavno čestitko. — Ob tej priliki in v zvezi s sklenjenim sporazumom je vlada izdala obsežno amnestijo, to je pomilostitev vseh političnih krivcev in kaznjencev. Ko piše o tej pomilostitvi, pravi glavno belgrajsko glasilo JRZ Samouprava med drugim v svojem uvodnem članku tudi tole: „Poleg tega je vlada narodnega sporazuma z amnestijo pokazala tudi svoje prizadevanje, da bi čim prej izvedla v življenje sklenjeni sporazum, ki vsej državi ter vsem Srbom, vsem Hrvatom in vsem Slovencem zagotavlja boljše življenje kakor pa so ga bili doslej deležni.“ — Želimo torej tej vladi sporazum, ki so se Slovenci pod svojim voditeljem dr. Korošcem zanj nad 20 let borili, da bi v korist državne skupnosti ter skupne moči ta sporazum čim prej izvedla v blagor Hrvatov, Srbov in Slovencev.

Zunanji pregled

Umik poljskih čet silnemu pritisku nemških motoriziranih čet

Dne 3. septembra ob 17 popoldne so bile v vojni že Anglija, Francija, Nemčija in Poljska. Med tem so borbe na poljskem ozemlju trajale že tri dni in poljske čete so se morale povsod umikati silnemu pritisku motoriziranih oddelkov in kloniti silni številčni premoči nemških vojska.

nencev. Zakaj vam naštevam te različne plasti? Zato, ker so važne za propust vode. Če pogledamo bolj natanko mesta, kjer leže že preje omenjene jame: Podpeška, Kompoljska jama in Potiskavec, bomo z lahkoto ugotovili, da tudi te jame leže na povprečnih zemeljskih prelomih ali pa tako tudi vzporedno s hrbtom zemeljskih plasti, ob katerem se lahko premika voda iz Ribniškega polja skozi Malo goro v Dobropolje — kraško polje. (Omenjena Tentera.) Pod Malo goro so štiri velike odprtine in še več manjših, skozi katere pridemo ob suhem letnem času do vode, oziroma do močnega deročega potoka.

Te štiri odprtine so:

1. Podpeška jama z velikim žrelom v skalni steni. Z majhnim trudom pridemo po jami do deroče vode, ki prihaja od juga in se kmalu poizgubi v nedostopnih tesneh. Odkod prihaja ta voda in kam teče, je za sedaj še nejasno, ker se z barvanjem ni dalo ugotoviti. Deloma je ta vodni tok velika dobrota za Dobropolje, ker ob suši daje oddaljenemu prebivalstvu vodo.

2. Podgorska jama z svojim bruhalnikom Puhovko.

3. Kompoljska jama blizu Kompolj je manjša od prve. Tudi tu pridemo do vode. Vodne jame ni mogoče daleč slediti, ker skalna stena, pod katero so z vodo napolnjene razpoke, zabranjuje pohod.

4. Potiskavec blizu enako imenovane vasi je zelo dolg, lepo oblikovan podzemski rov, ki se v globini cepi v več rokavov in razpok.

Poljski umik — Nemci pred Varšavo — Poljski Stoj!

V prvih dneh borb je bil pritisk na Poljske najhujši v dveh smereh: v poljsko Gornjo Šlezijo in v koridor. Ob koridorju je bila bitka zelo huda za Tezew (Tirschau), ki so ga nemške čete zavzele in tako vdrle v koridor. Na jugu pa je 3. septembra padla Čenstohova, nakar so nemške čete vdrle v Gorenjo Šlezijo. Dne 4. septembra so padle Katowice in 5. septembra so nemške čete vkorakale v Krakov, slavno mesto poljske zgodovine. Borb za Krakov ni bilo, ker so Poljaki sami objavili pojasnilo, da mesto ni bilo utrjeno in da v mestu ni nobene industrije, pač pa toliko umetnostnih in slavnostnih spomenikov poljskega naroda, da ga niso mogli razdejati z vojnimi operacijami. Nemške čete so začele vdirati proti Varšavi tudi s severa iz Vzhodne Prusije in v prvih dneh zasedle Mlavo. Iz te smeri so nato nemške čete prodrle do Pultuska, ki je 40 km do Varšave.

Ob koncu tedna se borba na Poljskem zaključuje z borbo za Varšavo. Že v petek zvečer, dne 8. t. m. so Nemci napovedali, da so vkorakali v Varšavo, Poljaki so to zanikali in izkazalo se je, da je bila ta vest še prezgodnja. Sedaj poročajo vesti iz angleškega vira, da so nemške čete šest do deset milj od Varšave in da se bližajo poljski prestolnici od severa. V poljski prestolnici pa je bil sestavljen poseben obrambni odbor, ki bo po zadnjih zatrilih branil do zadnjega moža.

Poljske čete, obkoljene pri Poznanju, so prebile nemški obroč, zasedle spet Lodž ter Kutno in pretrgale zvezo med nemškimi armadami pred Varšavo. Nemci pa napredujejo mimo Przemysla proti Lvovu. 12. t. m. je maršal Göring na poljski fronti obiskal Hitlerja v njegovem glavnem stanu.

Zapadna fronta — prvi boji — Angleži na francoski fronti — Nemčija prevaža čete iz poljskega bojišča

Na zapadni fronti se med tem še niso začele prave borbe. Francoska mobilizacija je bila proglašena v celoti dne 2. septembra in se je v prvih dneh tega tedna šele razvijala. Poročali so samo o topniškem ognju med Maginotovo in Siegfriedovo črto, toda obe strani še nista zapustili svojih glavnih postojank ob meji, dasi francoska vojna poročila poročajo, da so francoske čete povsod prekoračile nemško mejo. Saarbrücken so nemške oblasti dale izprazniti, prav tako pa poročajo, da se seli prebivalstvo iz Koblenza in Kölna.

Vrše se priprave za veliko ofenzivo na zahodu. O njej je sklepal vrhovni obrambni svet

Anglije in Francije. V Francijo so prišle prve angleške čete in posegle takoj v boj. Nemčija še vedno prevaža čete z vzhodnega bojišča.

Italija ima tudi vprašanja, ki čakajo na rešitev

„Lavoro Fascista“ še enkrat opozarja na prejšnje izjave Mussolinija, ki pa niso naletele na razumevanje, ko je namreč dejal, da je treba hitro odstraniti še vse obstoječe krivice, kajti narodom je trda resničnost mnogo ljubša kakor dolga negotovost“. Nato piše glasilo italijanske vlade:

„O tem naj nikdo ne dvomi, ne pri prijateljih in ne pri nasprotnikih. Mussolinijeva pot

Duhovno berilo

Če hočemo, da bo imel kongres Kristusa Kralja uspeh, moramo njegove sklepe izvrševati. Zadnjič smo premislili prvi sklep: Zvesto spolnjevati božjo in cerkveno zapoved glede nedeljske službe božje. Nadaljni sklep govori o zločinskem grehu nad Bogom samim, to je bogokletje. Kolnejo Boga in Marijo v tujih jeziki, ker naš jezik, hvala Bogu, ne pozna tako nizkotnih izrazov. Danes preklinjajo kristjani Boga in Marijo povsod in ob vsaki priliki v delavnicah, na polju, na cesti, doma — povsod. S tem pa kličejo strašno jezo božjo in prokletstvo na pošumezno, na družino, na ves narod. Strahoten res je ta greh, ker narodnost grdi in zasmehuje Boga samega ali pa posebno, če zaničuje to, kar je v zvezi z Bogom — Marijo, svetniki, s Cerkvijo. Pri naših južnih sosedih je pa bogokletje še grše, ker bogokletje spravljajo v sramotilno zvezo z Bogom, s sv. osebami najnesramnejša reči in dejanja. Bogokletje je strašno sramotenje Boga samega in kdo je Bog in kaj je človek v primeri z njim. Bog je vsemogočen, vsepričujoč, vseveden in vsak trenutek vrduje vse, da ne izgine in nič. Bog je najvišje bitje, zato mu gre najvišja čast, pred njegovim prestolom prepevajo angeli: svet, svet, svet! In kaj je človek, ki Boga zasmehuje? Revš je, ki sam od sebe nima prav ničesar. Vse ima le od Boga in ta nič se drzne sramovati neskončnega Boga! In kaj je Marija? Mati božja, najmogočnejša Kraljica nebes in zemlje, najčistejša devica, čiščena od vseh rodov na zemlji. In bogokletnik jo zaničuje in sramoti! Za sovraštvom do Boga je največji greh bogokletstvo. Sv. Janez Zlatousti pravi: Ni je večje, ni je nesrečnejše hudobije kot je preklinjanje Boga.

Z vrha se nudi krasen pogled na pristaniško mesto Neapelj, Pompeje in obalo Tirenškega morja. Še in še smo se ob povratku ozirali na steber dvigajočega se dima, viden dokaz zemeljskega zarišča, ki nam bo ostal v trajnem spominu.

Od tu smo se odpeljali v Pompeje, ki so zgrajeni na mestu starih zasutih Pompej. Ogleдали smo krasno cerkev, v kateri je bila ravno birma. Nato smo šli na izkopanine starih Pompej. Šli smo po več metrov globoko po odkopani ulici in videli strahote, ki jih je povzročila deroča lava leta 71. po Kristusu, ko je zasula kar tri mesta (Pompeje, Stabije in Herkulanium).

V neki odkopani sobi smo videli lik človeka, vsega sključenega z vrčem v roki in obdanega z lavo. Najbrže ga je deroča lava prehitela in občila pri delu, kjer je v groznih mukah obdan od pekoče tekočine izdihnil. Našli so pri izkopavanju nešteto takih strašnih žrtev, ki jih je zahteval bruhajoči ognjenik.

Kosili smo v lepem novem hotelu ne daleč od morja; nakar smo se vrnili v Neapelj in hitro ogledali nekatere znamenitosti mesta.

Vozili smo se ob krasni obali in pristanišču; kjer smo videli vseh vrst ladje, in to vojne, potniške in podmornice. Neka ladja je ravno priplula iz Amerike, ko smo mi ogledovali pristanišče in pristaniške naprave. Toda čas, ta naš neizprosni priganjač nas je prisilil, da smo se morali posloviti od te krasote in hiteti na kolodvor, kjer je vlak že čakal in po par minutah odpeljal proti Rimu.

Med vožnjo po Kampaniji se nam je nudil pogled na širono pšenično polje, nasade vinske trte in murv, ki so jih krasile velikanske in številne kakteje, agave, palme in druge pri nas tako čislane rastline. Ob osmih zvečer nas

je ostala še vedno ista. Med temi krivičnostmi sta bili gdansko vprašanje in vprašanje poljskega koridorja samo najhujši. Ostala še pridejo.“

„Zahteva Anglije in Francije, naj Nemčija umakne svoje čete s Poljske, nima z diplomacijo nič opraviti in spada bolj v kraljevstvo književnosti in otvar. Vojna ni izbruhnila zaradi težav, ki so nastopile okrog gdanskega vprašanja, marveč zato, ker se je v Angliji vzbudil občutek, da postaja Nemčija prenevaren tekmeč.“

„Svobodna Evropa šteje še druge bojavnike. Med njimi se nahaja v prvi vrsti Italija. Tudi Italija mora rešiti še nekaj vprašanj in bo za to znala ob pravem času povedati pravo besedo.“

Italija pa je svoje stališče povedala 4. septembra, ko je italijanska vlada po posebni seji izjavila, da „Italija ne bo dajala nobene pobude v vojaškem smislu“.

Ukrepi v Albaniji

Kraljevi namestnik v Albaniji je snoči podpisal ukaz o tem, da je vsem domačim in tujim trgovskim ladjam prepovedan dostop v pristanišči Valono in Drač. Prepoved je bila izdana zaradi vojaških priprav v teh pristaniščih.

Poročajo

Kočevje. Poziv žel. direkciji, da naj se vendar že spremeni vozni red glede jutranjega vlaka, je našel splošno odobravanje. V uredništvu se oglašajo ljudje od raznih strani s prošnjo, naj se vse ukrene, da se čim prej nastavi odhod vlaka vsaj na 6. uro zjutraj. Sicer sedanji vlak ob 4. uri še lahko ostane, če smatra žel. direkcija to za potrebno, doda naj se še drugi vlak, ki bo vozil okrog 6. ure zjutraj iz Kočevja. Jutra so že mrzla in še je temno, zato je treba pohiteti s spremembo, kar zopet naslavljam na žel. direkcijo v Ljubljani.

Loški potok. Naša udeležba v Mozlju nam je odprla pogled na prelepo narodno delo. Ponosni smo, da smo z nastopom naših deklet in pevskega zbora s svojo udeležbo prispevali vsaj nekaj k uspešnemu sporedu II. Slovenskega dneva na Kočevskem. — Sedaj pa mislimo na naše sosede v Dragi in Travi, ki so tudi kočevski Slovenci in živijo tako osamljeni med Nemci. Pa veliko jih je. Saj so cele vasi čisto slovenske. Zakaj ne bi naše Prosvetno društvo pod vodstvom g. kaplana Kuharja, šol. upraviteljice gdč. Kordiševe in g. Koširja prevzelo nalogo vršiti prosvetno in narodno delo med kočevskimi Slovenci v Dragi? Pa bi sčasoma prišel Slovenski dan tudi v Drago! Zelo se nam dopade ta ideja, letošnje zimo jo bomo v društvu

je brzovlak že pripeljal nazaj v Rim, a ne za dolgo, kajti še isti večer smo zapustili sveto mesto Rim in se napotili proti domu. Naši soromarji, ki so ostali v Rimu med tem časom, ko smo bili mi v Južni Italiji, so se jeli že zbirati na kolodvoru.

Zbogom večni Rim! Težko smo se poslovili od svetih krajev in tal polnih mučeniške in svetniške krvi. Iz Rima smo vsi odnesli nepozabne spomine in vtise, ki nam bodo vedno stali pred očmi. Saj vseh teh krasot, ki smo jih gledali in občudovali, ni mogoče pozabiti. Po že znani progi, mimo Firenze in Bologne, čez široko reko Pad smo odbrzeli proti Benetkam, kamor smo dospeli drugo jutro po 3601 m dolgem mostu.

Benetke — kraljica morja — so zgrajene na 120 otokih, ki so zvezani med seboj z mostovi. Zdi se, kakor da bi hiše rasle iz morja. Tu se ne vidi avtomobilov, konjev in voz. Vse življenje se giblje na vodi: gondole, motorni čolni, parniki in veliki tovorni čolni se umikajo drug drugemu. Z motorno ladjico smo se vozili po mestu. Ogleдали smo srce Benetk, trg sv. Marka, ki je zbirališče domačinov in tujcev. Trg napravi na obiskovalca mogočen vtis. Obkrožajo ga velike palače. Velikanska doževa palača sloni na krasni cerkvi sv. Marka, zgrajeni že v 11. stoletju. Cerkev je zelo bogata zlasti na dragocinih mozaikih. Na Markovem trgu se izletniki igrajo in vabijo ljubke bele golobčke, ki jih nešteto prileti od vseh strani in se ti usedejo kar na roko, če jim le pokažeš koruznih zrn ali drobtinic. Ti golobčki poživljajo in zabavajo vse navzoče na trgu.

Kmalu po kosilu smo se poslovili tudi od Benetk in se mimo Piave, Tagliamenta, Soče in Trsta peljali proti domu. Konec.

Potovanje v Rim

Po zajtrku pa so nas mali luksuzni avtomobili peljali na znani delujoči ognjenik — Vezuv. Po ravni asfaltirani, 50 km dolgi cesti, mimo pomarančnih, smokvinih nasadov ter vinske trte smo dospeli do podvznožja ognjenika. — Med potjo smo ogledali veliko delavnico krasnih koralnih izdelkov. Človek ne more povedati, kako natančno izdelani predmeti iz koral se tu vidijo; vse samo ročno delo. Od najmanjše broške do velikih električnih senčnikov, vse drobno ornamentirano in izrezljano. — Pred nami je stal ognjenik v svoji mogočnosti, puhajoč dim. Neverjetno smo gledali na serpentine, ki so se vzpenjale po pobočju, da se bomo tudi mi z avtomobili dvigali po njih. V ostrih ovinkih nam je srce zatrepetalo strahu, češ, kaj, če bi zdrknili v globino. Dospeli smo srečno do konca speljane ceste. Tu smo izstopili in jo mahinili peš po grmadah strjene lave višje proti vrhu in žrelu ognjenika. Huda vročina nas je obdajala, ko smo bili že blizu žrela. Iz vseh razpok in raz je švigal ogenj in dim, tako, da smo morali paziti. Iz žrela je neprestano puhala dim, metalo kamenje in močno bobnelo. Človeka je bilo kar strah te sile zemeljske notranjosti, ki smo ji bili priča. Hiteli smo pobirati grude strjene lave za spomin tega ognjenika. Večkrat smo se tudi slikali; pa saj to ni mali „špas“ biti slikan na Vezuvu. Neki tamkajšnji domačin je šel prav k žrelu po tekočo lavo, v katero je vtisnil denar. Vračal se je ves ožgan in potan. S tem si služi svoj borni kruh.

do dobra premislili in na poletje pa ustvarili! Korajža velja!

Mozelj. Naš novi Dom že postaja naše drugo ognjišče in druga domača hiša. Vsako nedeljo se zberemo kar sami in kramljamo kaj vse smo dobili z novim Domom in kaj vse bomo skušali ustvariti za našo slovensko družino na Kočevskem po geslu, ki se blesti na pročelju odra: Bogu in narodu! Sedaj se z veseljem pripravljamo na praznik naše župnije, ko pride k nam naš novi župnik g. Fr. Mate, dosedanji kaplan v Podzemlju. Veliko smo že lepega zvedeli o našem duhovnem pastirju, zato je naše pričakovanje že nestrpno!

Kočevska Reka. Znani vzrok je mnogo Slovencev zadržal, da nismo mogli navzlic srčni želji na II. Slovenski dan v Mozelj. Kar jih je bilo od nas, vsi so polni hvale o uspelem programu, ki se je izvajal lepo. Dostavljajo pa mnogi: kaj ne bi bilo prav, če za drugo leto pridemo mi na vrsto za Slovenski dan, kot je povdarjal naš govornik g. Cepin. Ti glasovi so znak, da so Slovenski dnevi že prešli v dušo naroda in gotovo bo naše vodstvo upoštevalo te želje! (O prav z veseljem. Op. uredništva.)

Osišnica. Mi smo 60 km daleč od Mozlja, pa vendar smo poslali lepo zastopstvo pod vodstvom našega župnika g. Fistra na Slovenski dan. Pogled na lepi Dom je nas navdušil, da se bomo z vso vneto lotili dela, da si tudi mi zgradimo prosvetno ognjišče. Če bi imeli takega, kot je v Mozlju, bi bili kar veseli. No, pa navdušenje je že med nami, rokave si bomo zavihali, krampi bodo zabrenčali, pa bo zrastel naš Dom. Pri nas ni Nemcev, pa je vendar ogroženo naše slovenstvo, zlasti pri malih, tega pa ne pustimo.

Novice

Kočevje. Na rojstni dan Nj. Vel. kralja Petra II. se je vršila v tuk. dekanjski cerkvi slavnostna služba božja. Daroval je sv. mašo častni kanonik in dekan g. Ferdinand Erker ob asistenci. Maši so prisostvovali zastopniki državnih in drugih uradov ter šol in šolska mladina, ostalo občinstvo ter zastopniki korporacij in društev obojne narodnosti. Nato je na okrajnem načelstvu sprejemal čestitke okrajni glavar g. Mirko Brezigar. Nekatera društva so na ta dan priredila slavnostne akademije.

Vpis na gimnazijo. Na tukajšnje gimnazijo se je vpisalo 240 učencev in učenk. Letošnje leto je samo prvih šest razredov. Drugo leto bo pa tudi sedmi razred in nato še osmi.

Dijaški dom. Tudi tega so letošnje leto odprli. Za tečaj imajo v oskrbi 15 dijakov, ki se pod nadzorstvom novega profesorja g. Logarja.

Premestitve na tukajšnji gimnaziji. Odšla sta iz gimnazije profesorja gg. Kocjan Andrej v Kranj ter Onič Franc v Maribor. Z njim vred je bila premeščena tudi njegova gospa Onič-Vučičević Slava v Maribor. Namesto njih so prišli za matematiko g. Krašnja, za francoski jezik g. Vilko Rus in za prirodopis g. Logar.

Dne 7. t. m. je bila izdana uredba, ki urejuje izplačila vlog pri denarnih zavodih. Pri denarnih zavodih, ki niso pod zaščito iz leta 1934, lahko dvignemo znesek 5000 din brez odpovednega roka. Do 20.000 din je odpovedni rok en mesec, do 50.000 dvomesečni in nad 50.000 din tromesečni odpovedni rok. Terjatve po tekočih računih za nujne stvari so preste. Zaščita ne velja za Poštno hranilnico, Narodno banko, Državno hipotekarno banko ter za vse naložbe javnih teles kot občin itd.

Izdana je bila uredba in se ustanovila direkcija za proučavanje in organizacijo poljedelstva v svrhu prehrane.

Nova organizacija oblasti na Hrvaškem. Pomembna uredba o novi „banski oblasti“. Nova številka „Narodnih novin“, službenega lista banovine Hrvatske, prinaša uredbu o ustroju banske oblasti, ki so jo podpisali kraljevski namestniki na predlog bana. To je prva uredba izdana na predlog bana v smislu določil uredbe z dne 26. avgusta t. l., s katero je bila ustvarjena banovina Hrvatska. Zaradi tega zasluži vso pozornost. Uredba je značilna tudi zaradi tega, ker postavlja temelje upravi v banovini Hrvatski. Po tej uredbi kakor po osnovni uredbi z dne 26. avgusta, ki ima značaj ustave, bo upravna oblast iz pristojnosti banovine Hrvatske izvajal ban. Ta oblast se izvaja po ustavni uredbi o banovini Hrvatski in ustavnih določilih.

Seja banovinskega odbora JRZ v Ljubljani.

V nedeljo, dne 10. septembra, je v Ljubljani pod predsedstvom g. dr. Antona Korošca zasedal plenum banovinskega odbora JRZ za dravsko banovino. Po izčrpnem potočilu o notranjem in zunanjem političnem položaju je odbor pretresal in sklepal o vsem, kar je potrebno za prenašanje kompetenc na posamezne banovine v smislu „Uredbe o razširitvi predpisov Uredbe o banovini Hrvatski na ostale banovine“ z dne 10. avgusta 1939. Banovinski odbor JRZ izraža živo željo, da se v teh pomembnih in težkih časih vsi Slovenci zedinijo v trdni disciplini na delo, da se priznana pravica o organizaciji banovin in prenosu kompetenc začne čimprej realizirati v naši banovini.

Prejemki za čas orožnih vaj. Delavska zbornica objavlja predpise, po katerih imajo na orožne vaje vpoklicani delojemalci pravico na neokrnjeno plačo od svojih delodajalcev:

Po § 221. obrtnega zakona ima delojemalec, delavec in nameščenelec, ki je bil pri enem in istem delodajalcu zaposlen neprekinjeno pred odhodom na orožne vaje najmanj leto dni, za čas orožnih vaj pravico na svojo plačo, in sicer največ za dobo 4 tednov. Za prvi teden orožnih vaj ne sme delodajalec od pripadajoče plače odtegniti nikakega zneska. Za nadaljni čas orožnih vaj pa sme delodajalec odtegniti od pripadajoče plače oni denarni znesek, katerega

prejme vojni obveznik od države. Opozarjamo na to določbo vse delodajalce, da jo striktno upoštevajo in da morajo po končanih orožnih vajah prizadete zopet sprejeti nazaj v službo, ker v smislu določb § 221. o. z. z odhodom na orožne vaje službeno razmerje ne prestane.

Skoplje, 6. septembra. AA. Danes ob 12:30 je bil v Skoplju ubit ban vardarske banovine Vladimir Hajduk-Veljkič. Morilec je odpuščen podnadzornik policijske straže Ljubomir Ivanišević iz Mostarja.

V Ljubljani je umrl trnovski župnik Janko Cegnar, ki je bil za časa svetovne vojne vojni kurat in se ga mnogi spominjajo. Naj počiva v miru!

V Blatu pri Grosuplju sta dva maskirana razbojnika pobila ponoči do smrti 53 letno Marijo in 60 letnega moža Josipa Nučič, podmače pri Kovačevih. Tudi sestro gospodinje so ranili. Razbojnika sta pobegnila na Dolenjsko. Pri vsej stvari pa je igral zagonetno vlogo 15-letni posinovljenec Ivan Uljetič, ki ga je orožništvo zaprlo.

Celje, 13. t. m. so obesili v Celju Jurija Šabukovskega, ki je 31. oktobra ob Voglajni v Čretu zastupil s ciankalijem, zadavil in oropal Ivanko Zakrajškovo.

Hiša na prodaj

Proda se zemljišče z hišo pri Salki vasi. Poizve se pri upravi Koč. Slovenca in v Zeljnah 18.

Jugoslovanska knjigarna - Ljubljana

Dragocene knjige za praktično uporabo v gospodarstvu in gospodinjstvu

Arkova Ema: Prikrojevanje perila po životni meri. Str. 64, din 40. Obširno in praktično je razloženo prikrojevanje raznih vrst telesnega in namiznega perila.

Dostožen: Pravila za oliko. Str. 143, din 30.

Humek M.: Dober sadjevec. Potrebno navodilo, kako ga izdelujemo in kako z njim ravnajmo, da dobimo okusno in stanovitno pijačo. Knjiga je izšla lepo opremljena že v drugi pomnoženi izdaji. Str. 75, din 16.

Humek M.: Sadje v gospodinjstvu. Tretja pomnožena in izpopolnjena izdaja. Str. 100, din 24, vez. din 32.

Kalinšek S. F.: Slovenska kuharica. Osma bogato in okusno opremljena izdaja. Obsega nad 700 strani in 34 večbarvnih tabel. Cena elegantno vezani knjigi din 160.

Künzle: Zdravilna zelišča. Str. 61, din 8.

Logar M.: Kubična računica. za okrogel les, str. 169, din 20, za rezan in tesan les, str. 144, din 30, za okrogel, rezan in tesan les, str. 313, din 45, za remeije, polmorale, morale, zagance, plohe itd., str. 312, din 45.

Magister: Zel in plevel. Slovar naravnega zdravilstva. Str. 296, din 50, vezano din 60. Naša najboljša knjiga o zdravljenju z domačimi rožami.

Majdič: Nasveti za hišo in dom. Str. 410, din 20, vezano din 30. Neobhodno potrebna in obširna zbirka najrazličnejših navodil in nasvetov za vse potrebe domačega življenja.

Remec M.: Varčna kuharica. Navodila za pripravo okusnih in tečnih jedi s skromnimi sredstvi. Str. 232, din 30.

Urbanus: Knjiga o lepem vedenju. Tretja pomnožena in izpopolnjena izdaja. Str. 388, din 50, vez. din 64. Neobhodno svetovalec, kako se vesti v družbi in občevanju. Po svoji vsebini in zelo lepi opremi je knjiga kar najbolj primerno darilo.

Nakup vagonских pošiljk koruze, pšenice in moke

ugodno izvrši tvrdka

Bregar & Krek

Ljubljana, Miklošičeva c. št. 19

Tvrdka dobavlja blago naravnost od proizvajalca.

Vse informacije brezplačno.